

Asia: VN/25232/2022

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun valtioneuvoston asetuksen nimikkeen ja 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kannattaa asetukseen esitettyä muutosta, jonka mukaan ns. laskennallisia korvauksia maksettaisiin sekä kunnille että hyvinvointialueille.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pitää kuitenkin ehdotuksessa esitettyä korvauksen tasoa riittämättömänä sekä sen jakautumista kunnan ja hyvinvointialueen välille epäoikeudenmukaisena. Laskennallista korvausta maksetaan henkilöistä, joilla on keskimäärin muuta väestöä enemmän erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon tuen ja hoidon tarpeita. Vaikka hyvinvointialueelle korvataan erikseen muun muassa kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden sairaudesta tai vammasta aiheutuvia huomattavia kustannuksia (ns. erityiskustannuskorvaukset), järjestää hyvinvointialue paljon sellaisia palveluita, joita ei korvata erikseen.

Huomattavien kustannusten korvausten myöntämiskäytäntöjä tulee selkeyttää. On epäselvää, mitä palveluja huomattavien kustannusten korvaukset koskevat ja korvauskäytännössä on ollut valtakunnanlaajuisesti eroja. Huomattavien kustannusten korvaamisessa ei pitäisi olla eroa sen mukaan, järjestääkö hyvinvointialue palvelua itse vai ostaako se sen yksityiseltä palveluntuottajalta.

Ehdotuksessa 18 vuotta täyttäneiden osalta kunnan osuudeksi nykyisestä laskennallisesta korvauksesta esitetään 85 prosenttia (2 300 euroa x 0,85 = 1 955 euroa) ja hyvinvointialueen osuudeksi 15 prosenttia (2 300 euroa x 0,15 = 345 euroa).

Ehdotuksessa ei ole perusteltu, mihin laskelmiin korvauksen jakautumisen määrittely perustuu. Ehdotuksessa ei ole paneuduttu riittävällä tasolla siihen, mitä erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon yleisiä palveluita asetuksessa tarkoitetuille henkilöille usein järjestetään tai tulee järjestää, vaan esitys on laadittu erityisesti kunnan palveluiden näkökulmasta. Sosiaali- ja terveystalouden syvämpi käsittely ehdotuksessa olisi auttanut arvioimaan paremmin

laskennallisen korvauksen jakautumisen oikeaa suhdetta.

Kotoutumislain uudistuksen valmistelussa on tuotu esille, että erityisesti kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kohdalla kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö kotoutumisen tukemisessa on tärkeää. Kotoutumisen alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma olisi hyvä tehdä yhdessä. Tämän lisäksi henkilöllä on usein sosiaalihuollon tuen tai terveystalouden tarvetta. Ehdotuksessa laskennallisen korvauksen määräksi 18 vuotta täyttäneelle on esitetty 345 euroa. Tällä pystyttäisiin kattamaan vain esim. kolme sosiaalityöntekijän tapaamista, joista muutama saattaisi mennä jo kunnan ja hyvinvointialueen yhteisiin asiakastapaamisiin. Korvauksen määrä on täysin riittämätön suhteessa siihen, miten paljon hyvinvointialue järjestää kotoutumista tukevaa palvelua asetuksessa tarkoitetuille henkilöille. Vuonna 2021 esim. Espoossa pakolais- ja maahanmuuttajapalveluissa asiakkaana olevalla alkuvaiheen kotoutujalla oli keskimäärin 11 sosiaalityöntekijän/sosiaaliohjaajan kontaktia. Tämän lisäksi asiakkaat ovat voineet käyttää yleisen palveluneuvonnan palveluita ja sekä muita sosiaalihuollon palveluita (mm. perhesosiaalityö, vammaispalvelut, lastensuojelu, sosiaali- ja kriisipäivystys, asumisen tuen palvelut) ja terveystalouden palveluita.

Hyvinvointialue tarjoaa useita sellaisia kotoutumista tukevia palveluja, joita kunta ei voi jatkossa tarjota ja joista hyvinvointialue ei saa korvauksia ns. erityiskustannuskorvauksina. Hyvinvointialueella työskentelee sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia, jotka kartoittavat henkilön palvelun tarpeen, järjestävät tarvittaessa palveluita ja toimivat henkilöiden omatyöntekijöinä. Jos henkilö on erityisen tuen tarpeessa, tarvitaan usein tiivistä, pitkäkestoista työskentelyä asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa, jotta kotoutuminen pääsisi käyntiin. Asetuksessa tarkoitettut perheet saattavat tarvita perhesosiaalityötä ja lapsiperheiden kotipalvelua. Sosiaalityötä tarvitaan usein myös asumiseen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi ja asunnottomuuden ehkäisemiseksi. Asunnottomien tilanteen ratkaisemiseksi tarvitaan välillä hyvinkin intensiivistä moniammatillista työskentelyä.

Hyvinvointialue myöntää täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea, jolla voidaan tukea esim. suomen opiskelussa, lasten harrastuksissa ja kodin perustamiskuluissa. Toimeentulotuen käsittely vaatii osaltaan työpanosta: hakemisessa opastaminen, vireillepano, hakemuksen käsittely, maksatus ja päätöksen tiedoksianto. Hyvinvointialue tarjoaa myös sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Hyvinvointialue tekee yhteistyötä eri viranomaisten, kuten Migrin, työllisyyspalveluiden ja Kelan kanssa sekä auttaa ja neuvoo asiakasta viranomaisasioiden kanssa. Hyvinvointialue selvittää etuuksiin liittyviä hankalia ongelmatilanteita yhteistyössä asiakkaan ja Kelan kanssa.

Kriisialueilta lähteneillä henkilöillä on usein sellaisia kokemuksia takanaan, jotka vaikuttavat heidän toimintakykyynsä ja uusien asioiden omaksumiseen. Tämän vuoksi heidän tuen tarpeen arviointinsa

ja oikean tuen löytäminen ja tarjoaminen on hyvin tärkeää. Tukea tarvitaan arjessa pärjäämiseen sekä kotoutumissuunnitelmassa sovittujen toimenpiteiden toteuttamiseen. Sosiaalityössä motivoidaan ja rohkaistaan vastaanottamaan mielenterveyspalveluja. Kansainvälistä suojelua saavilla on myös perussairauksia, jotka vaativat säännöllistä seurantaa ja arviota.

Loppuyhteenvetona todettakoon, että sekä kuntien että hyvinvointialueiden merkitys kotoutumisen tukemisessa on erittäin tärkeä ja korvauksen tulee mahdollistaa riittävien kotoutumista tukevien palveluiden järjestäminen. Korvauksen taso on jäänyt reaalikustannuksista jälkeen. Lisäksi sen oikeaa jakautumista hyvinvointialueen ja kunnan kesken tulee arvioida uudelleen ja seurata kustannusten jakautumista, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa. Esityksestä saa sellaisen kuvan, että hyvinvointialueen merkitystä kotoutumisen edistämässä ei ole valmistelussa riittävästi selvitetty ja arvioitu.

Cammarano Eveliina
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue